

מסורת הש"ס

(א) ז"ל מרסות פי עגולה
 כך גיר' המוס' צבסרות
 מר' ד"ה עיניו, (ב) נ"ע
 מוס' מגילה כל ד"ה
 אלתלאל, (ג) רש"ל מ"ו,
 (ד) נפסחים י"ב, (ה)
 (ו) מוספ' פיטו, (ז) ז"ל
 דין אלו כנגד אלו עד
 שיהא, (ח) וכלומר נשאו
 ומתו זו עד שנתגבר לאור
 ערוך ערך זקן א"ל,
 (ט) מוספתא פ"ז ע"ש,
 (י) ענינים טו, (י"א) נגיל
 ט"ה, (י"ב) ז"ל וסג' ט"ה
 והמטיב, (י"ג) ז"ל ט"ה

תורה אור השלם

- החלש היה לכה ראש
 חרשים ראשון הוא לכה
 לחרש השנה;
- עין חמרת זה וזה ילי
 לשיעור זה אלי ואנוהו
 אלהי אבי וארממנהו
 שמוט יב
- פי בתחבולות תעשה
 לך מלקמה ותשועה
 ברב יועץ; משלי כו
 באין אלהים אבדו בר
 ורב תבואות בבה שור;
- משלי יד
 אל למלכים למואל
 אל למלכים שותו יין
 ולרונים אי שבר;
- משלי יד
 ואלהך זר ולא פיק
 נבירי ואל שפתיך;
- משלי כו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואחד אומר בהדין
 כלל וסביב בתוך נמחק;
 (ב) רש"י ד"ה ענינו וכו'
 להתמדת בגדולות כמותה
 ולפאל: (ג) תוס' ד"ה
 העוסקים וכו' היינו דיון
 נפשות, י"ב ע"פ ושלח דיון
 נפשות שפירש מות
 המתאספים מתדבק וכל לשון
 כיון הוא מסמין ואחד;

מוסף רש"י

אשר במאמרו ברא
 שחקים. שנאמר (תהלים
 לג) כדבר ה' שמים נעשו
 (מחזור פ"ו י"ב), שלא ישנו
 את תפקידם. שמה להלוי
 כיום ויהי כלילה כמה
 שנאמר (בדליות) א' את
 המאור הגדול וכו' (שם).
 פועלי אמת. הם שלא
 יטעו ואלי קבלתי פועל
 אמת, ואמתם קלה,
 שפעלו אמת (שם).
 תפארת. היא זו ועטרת
 לעומת נטן, דקתן טוב
 הוא להם למעמד לאה דכתיב
 (ישעיה כד), ותפירה הלנה
 ונשאה תהמה כי מלך ה'
 ונאמר (תהלים כ) ונאמר
 ונגד וקניו כבוד (שם). שהן
 לתהדרות
 כמותה. כמו שהלנה
 עתה, והיא אור הלנה
 כחור החמה (ישעיה ג)
 וכתיב (שופטים ה) ואהבו
 תלמי השמש בגבורתו
 (מחזור שם). לא שנו אלא
 שעות. שהעיר על
 השעות, אלא הוליו כפיס
 שם הן תהמה אין כלן
 טעות אלא מה (פסחים י"ב)
 בתוך הנין. שנתמלל הן
 (שם). היו מכניסין אותן.
 לנעלי דיון (דע"ל כס).
 הדרן עלך היו בודקין

היו בודקין פרק חמישי סנהדרין

מב.

עין משפט נר מצוה

בד א מ"י פ"י מהלכות
 נדרות הלכה ח סמג
 עשין ח ונדר אלאם עוד
 נדרות פ"ד זכ"ד:
 בה ב מ"י ומגן שם
 טו"ש ח"ה סימן
 תס סעיף ב ונדר אלאם
 שם:

בז ג מ"י שם הלכה טו
 טו"ש שם סעיף א
 (ונדר אלאם שם):
 בז ד מ"י פ"ב מהלכות
 נדרות הלכה ח סמג
 עשין קט:
 בה ה מ"י פ"י מהלכות
 נדרות הלכה ח סמג
 עשין נח:
 ו נ"מ פ"ב מהלכות
 הל' יג ש"ע י"ד ק"י רמב
 סמ"י ג בבהגל:
 בז ז ח מ"י שם פ"ט
 הלכה ב:

רבינו חננאל

מלשון נפח. והיא עוגיה
 במילואה. ואמר וליברך
 על הלכנה כשתמלא
 הטוב והמטיב ודחין אטו
 כשיחשבו מברך עלה ברוך
 דין האמת אלא כיון
 דאורחה היא לית בה
 ברכה. א"ר יוחנן כל
 המברך על החדש כאילו
 מקבל פני שכנה. שנאמר
 החדש הזה לכם וכתיב זה
 אלי ואנוהו וכו' מברכין אין
 מברכין אלא מעומד.
 מברך אומר וזוהר הוו
 מתכתיפ להו ומברכי ברכת
 החדש. בא"ר אמ"ה אשר
 במאמרו ברא שחקים
 וזכרו פיו כל צבאם חזק
 וכו' נהן להם שלא ישנו
 את תפקידם ששים
 ושמיים לעשות רצון
 קונם פועלי אמת
 שפעולתם אמת ללבנה
 אמר תחתיה שטרת
 תפארת לתהיה בטן שהן
 עתידים להתחדש כמותה
 ולפאר ליצורם על כבוד
 מחדש בא"ר מוצא
 חדשים: ב"ר אתה מוצא
 מלחמת התורה במי
 שבידו חבילות של משנה
 רב יוסף הוה קורא
 אפשייה ורב תבואות בכת
 שור כדכתיב בכור שורו
 הדר לו וכו' ששמו יוסף
 וכו' והבחייתיה היה אומר
 אני בכחי מרבה תבואות
 כדגריסי הכל צריכין למרי
 אומר חייטא נמא: אחד אומר
 ב' שעות ואחד אומר ב'
 שעות עדותן קיימת כו' א'
 אומר בו' ואחד אומר ב'
 חותם בטה. שבחשט
 חמה במדות וכו' חמה
 כבעיבי. ואין אדם טועה
 בוה. אומר רב שמי בר
 אשיר לא שני שאל שעות
 אבל אחד אומר קודם הנין
 החמה ואחד אומר (א)
 אחרי הנין החמה עדותן
 בטה ולא אמרי' בגלויא
 הוה קאי וזהרורי בעלמא
 הוה דחוא: הנין מכניסין
 השני בודקין אותו נמצאו
 בדיהם מכוננים פותחין
 בכות. אומר אחד מן
 העדים יש לי ללמד עליו
 וכות וא' מן התלמידים
 אומר יש לי ללמד עליו
 חובה משתקין אותו. אומר
 אחד מן התלמידים יש לי
 ללמד עליו וכות מעלין
 ומשיבין אותו עמקן ולא
 היה יורד משם כל היום
 אם אין ממש בדבריו אבל
 אם יש ממש בדבריו לא
 היה יורד משם לעולם.

אפילו אם הוא עצמו הנידון אומר יש לי ללמד וכות לעצמי שומעין לו ובלבד שיהא ממש בדבריו: מתניתין מצאו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין דינו למחר ומודווגין זוגות וממעטין במאכל כו' ולמה אין שותין יין כל היום שנאמר ולרוונים אי שכו
 הפוסקים בירי העולם אל ישתכרו. אם טעו סופרי הדיינים מוכיחין אותן אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו עומדין על המנין י"ב מוכין וי"א מחיבין וי"א מוכין ואפילו כ"ב מוכין או מחיבין ואחד אומר איני יודע ויוסיפיה הדיינים כמה
 מוסיפין שנים שנים עד ע"א. ל"ו מוכין ול"ה מחיבין וכו'. ל"ו מחיבין ול"ה מוכין. דנין אלו כנגד אלו עד שיראה א' מן המחייבין דברי המוכין. לא ראו מאי. א"ר חייא פוטרין שאין הורגין ע"פ א' כדקיימא לן לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה.
 הטייתך לטובה ע"פ אחד. לרעה ע"פ ב' ומפני מה אין פוטרין אותו מעיקרא אלא מוסיפין כדי שלא יצאו מב"ד מעורבבין כלומר שלא יאמרו מחיבין יצא (ג) מחזירין אולי יודמן להיות הרוב מוכין ואם לא נדמן פוטרין אותו. תניא א"ר יוסי ששם שאין
 מוסיפין על ב"ד של שבעים ואחד כך אין מוסיפין על ב"ד של עשרים ושלשה ומבי דינא קמא פוטרין אותו: ת"ד אומרים בדיני ממונות נודקן הדין ואין אומרים בדיני נזקין הדין. מאי נודקן הדין קש דינא פ"י כחש כמו זקן גדול נשאנו ותנחנו בזה הדין
 כמה ימים עד שנעשה זקן וכן כיון (ג) שלא נתברר לנו חתובה. ואומרים כך בדיני ממונות ואין אומרים כך בדיני נפשות אלא כל מה שמאחרין בדיני נפשות הרי זה משוכח. פ"י חכם דינא נודקן כלומר נשאנו בו עד שנתברר כאור כדכתיב
 בישישים חכמה. ואסיק' מאי נודקן הדין חכם דינא. הגדול שבדיינים אומר נודקן הדין. א"ע דמשבח נפשיה כל מילי עליה רמי: הדרן עלך היו בודקין

ותרוייהו כו' יוחנן סבירא להו מיהו רב יהודה סבר מלוי פגיממה דקאמר ר' יוחנן למהו כי יתרא
 דהואי כמו יתר של קשת שמהא כל פגיממה הקשת מליאה עד היתר דהיינו חצי העיגול והאלי לכוף שנעשה הוא ונהרדעי סברי מלוי פגימה
 דקאמר ר' יוחנן עד דתהוי כי נפיה עגולה צמילואתה: וליברך הטוב והמטיב. אדרב יהודה פריך נהי נמי דמשעבא ואלך ליה לא למימר
 מחדש חדשים ליברך מיהא הטוב והמטיב שכל שעה הוא מטיב לנו צמילואתה תמיד שמוספת להאיר לעולם: אטו כי חסר. מי חשבינן

לה רעה לגבן לצרכי דין האמת
 דנחשבו אית מליאתה טיבותא לצרכי
 הטוב והמטיב: ויבדקין ויפרישו.
 דין האמת צמילואתה וטוב המטיב
 צמילואתה: דהיינו אורחיה. ככל
 חודש בריאת עולם כמנהגו היא ואין
 כאן דין פורענות צמילואתה ולא
 הטבתה לנו חסד צמילואתה: דין.
 אילו לא זכו למלוא אחרת אלא לנו
 שמקבלין פני שכנה פעם אחת
 צמילואתה פני שכנה פעם אחת
 הויל ומקבל פני שכנה הוא מעומד
 צמי לצרכי מפני כבוד שכנה שהוא
 מקבל: פסקים. מלוא שמיים
 להמנהג צמילואתה: פסקים. ששים
 ושמיים. כדכתיב (תהלים יט) ישיש
 כבוד: פועלי אמת. הן שאינם
 משנים את מקדשם: וללנה אחר.
 הקצ"ה שמתחדש בכל חדש: עטרת
 תפארת. היא זו לעומת נטן
 סימן הוא להם שאף הם שמונים
 להם עתידים להתחדש (ו) בגלותם
 כמותה ולפאר יוצרם: מלחמה של
 תורה. הורחיה ולעמוד על צוריה
 ועל עיקרה לא כהם המפולל
 ומחודד ובעל כבוד לא למד משניות
 וצריכות הרבה כי מהיכן יתגלה
 הסוד אלא צבעל משניות הרבה
 שאם יטען לו טעם כהן ילמדנו
 מתוך משנה אחרת או אם יקשה
 לו דבר על דבר יצין מתוך משניות
 הרבה שידור הא מני פלוני היא
 ששמונה במקום אחר אומר כך:
 לא שנו אלא שעות. דמר סבר
 טעי אינם הכי ומר סבר לא טעי
 כולי האי: אצל. הנין החמה סימן
 מובהק הוא ואין לטעות בהנין
 החמה בתוך שהיא זורחת: ירידה
 לו. שאם יורידוהו היום לעין כל
 נוסה היא לו: לא ראו. האחד
 מאלו את שטען של אלו והרי הן
 צמילואתה מה: ויפרישו מעיקרא.
 משחסיפיה עד שנעים ואחד ונחלקו
 למה אלו מאחרים הדבר לדון אלו
 כנגד אלו מי אית לן להאדורי צמר
 חובה: כדי שלא ילאו מניס דין
 מעורבבים. גנאי לז"ד שיאלו
 צמילואתה ואין יודעין לגמור את
 הדין: ויפרישו מני דינא קמא.
 למה מוסיפין משתמלן הראשונים
 ידונו אלו כנגד אלו אם ראה א'
 מאלו את דברי אלו הרי טוב ואם
 לאו יפטריו: קש דינא. זקן דין
 זה ועמקו וקשה ולריך להמתין זו:
 איפכא מיעבי ליה. דדיני נפשות
 צריך לעין יומר: חסד דינא. יפה
 העמדתו על צוריו ואין אחד ממנו
 צריך להפך ולדקדק זו ואין אומרים
 כן דדיני נפשות שאף שגמרוהו אם
 ידקדק האחד וימלא לו זכות מחזירין
 את הדין: אינו דומה כו'. טוב
 הוא לו שיהא הוא מניש עצמו ולא

ותרוייהו כו' יוחנן סבירא להו הא למיהוי
 כי יתרא הא למיהוי כי (ב) נפיה אמר ליה רב
 אחא מדיפתי לרבינא וליברך הטוב והמטיב
 אמר ליה אטו כי חסר מי מברכין דין
 האמת דלברך הטוב והמטיב וליברכניהו
 לתרוייהו כיון דהיינו אורחיה לא מברכין
 וא"ר אחא בר חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן כ"ל
 המברך על החדש צומנו כאילו מקבל פני
 שכנה כתיב הכא החדש הזה וכתיב התם
 זה אלי ואנוהו תנא דבי רבי ישמעאל
 אילמלא (ג) (לא) זכו ישראל אלא להקביל
 פני אביהן שבשמיים כל החדש וחדש דיים
 אמר אביי דהלך צמירניהו מעומד מרימר
 ומר וזמרא מכתפי (ד) (אהרדי) ומברכי א"ל
 רב אחא לרב אשי במערבא מברכי ברוך
 מחדש חדשים אמר ליה האי נשי דידן נמי
 מברכי אלא כדבר יהודה דאמר רב יהודה
 ב"ר (וכו') אשר במאמרו ברא שחקים וברוח
 פיו כל צבאם חזק וזמן נתן להם שלא ישנו

את תפקידם ששים ושמיים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתן אמת
 וללכנה אומר שמתחדש שטרת תפארת לעומת נטן שהן עתידין להתחדש
 כמותה ולפאר ליצורם על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים
 כי בתחבולות תעשה לך מלחמה א"ר אחא בר חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן
 במי אתה מוצא מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות של משנה קרי
 רב יוסף אנפשיה ורב תבואות בכח שור: אחד אומר בשתי שעות כו': א"ר
 שימי בר אשי לא שנו אלא שעות אבל אחד אומר קודם הנין החמה ואחד
 אומר לאחר הנין החמה עדותן בטילה פשיטא אלא אחד אומר קודם הנין
 ואחד אומר (ב) בתוך הנין הא נמי פשיטא מהו דתימא הא בגלויא קאי וזהרורי
 בעלמא אומר (ג) ואחר כך מכניסין כו': אותו היום ותו לא והתניא
 (ד) אם יש ממש בדבריו לא היה יורד משם לעולם ואם אין ממש בדבריו אין
 יורד כל היום כולו כדי שלא תהא עלייתו ירידה לו אמר אביי תרגומה
 אאם אין ממש בדבריו: מצאו לו זכות כו': יין מאי טעמא לא אמר רבי
 אחא בר חנינא אמר קרא וולרונים אי שכו העוסקין ברוז של עולם ואל
 ישתכרו: (ה) (מצאו לו זכות כו'): לא ראו מאי א"ר אחא פוטרין אותו וכן א"ר
 יוחנן ופוטרין אותו א"ל רב פפא לאביי וליפמריה מעיקרא א"ל הכי א"ר יוחנן
 כדי שלא יצאו מב"ד מעורבבין איכא דאמרי א"ל רב פפא לאביי ולמה לי
 יוסיפו ליפמריה מבי דינא קמא אמר ליה ר' יוסי קאי כוונתך דתניא ר' יוסי
 אומר כשם שאין מוסיפין על ב"ד של שבעים ואחד כך אין מוסיפין על ב"ד של
 עשרים ושלשה ת"ר אומר בדיני ממונות נודקן הדין ואין אומר בדיני נפשות
 נודקן הדין מאי נודקן הדין אילמא קש דינא איפכא מיעביא ליה אמר רב
 הונא בר מנחם משמיה דרב אחא בריה דרב איקא איפוך רב אשי אמר
 לעולם לא תיפוך ומאי נודקן הדין חכם דינא מיתיבי (ו) גדול שבדיינים
 אומר נודקן הדין אי אמרת בשלמא חכם דינא היינו דאמר גדול אלא אי
 אמרת קש דינא לא סגיאל דלא אמר גדול כסופי הוא דקא מיכסיף
 נפשיה אין (ז) אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים איכא
 דאמרי אי אמרת בשלמא קש דינא היינו דאינו דומה מתבייש מעצמו
 למתבייש מאחרים אלא אי אמרת חכם דינא גדול אשבוחי משבח נפשיה
 והכתיב יהללך זר ולא פיק שאני מילתא דבי דינא דאגדול רמא
 בדתנן גמרו את הדבר היו מכניסין אותן גדול שבדיינים אומר איש
 פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב:

הדרן עלך היו בודקין

יאמר אחד מחזיריו קש דינא ויתצייש מאחרים: אגדול רמא. ואפי' דכריס של שנה הוא אומנן:

הדרן עלך היו בודקין